

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti o maloletú **S. A.**, narodenú X., bývajúcu u matky, zastúpenú kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín, dieťa rodičov matky **J. A.**, bývajúcej v T., zastúpenej JUDr. S. B., advokátkou so sídlom v T. a otca **A. A.**, bývajúceho v T., zastúpeného JUDr. A. Ž., advokátkou so sídlom v T., **o zmenu úpravy styku**, vedenej na Okresnom súde Trenčín pod sp. zn. 26 P 121/2012 a na Krajskom súde v Trenčíne pod sp. zn. 6 CoP 37/2015, o vylúčení sudkýň Krajského súdu v Trenčíne z prejednávania a rozhodovania tejto veci, takto

r o z h o d o l :

Sudkyne Krajského súdu v Trenčíne JUDr. Stanislava Marková, JUDr. Ľubica Bajzová a Mgr. Martina Trnavská **n i e s ú v y l ú č e n é** z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 6 CoP 37/2015.

O d ô v o d n e n i e

V konaní vedenom na Krajskom súde v Trenčíne pod sp. zn. 6 CoP 37/2015 matka maloletého dieťaťa písomným podaním doručeným osobne krajskému súde 22. mája 2015 (č. 1. 407 spisu), uplatnila námietku zaujatosti voči sudkyňi tamojšieho súdu a sudcom, ktorí rozhodovali v predmetnom spore. Uviedla, že stratila dôveru v sudkyňu JUDr. Stanislavu Markovú a sudcov, ktorí rozhodovali spolu s ňou o jej dcére. Tvrdila, že jej exmanžel má informácie takého typu, že na krajskom súde prebiehajú kontroly, ku ktorým sa nemôže normálne dostať, jedine, ak by bol v kontakte s JUDr. Markovou alebo so sudcami, ktorí rozhodovali s ňou. Poznamenala, že nielen jej, ale aj kolíznemu opatrovníkovi maloletej sa jej exmanžel chváli informáciami, že aj tak má všetko podchytené. Na základe uvedeného úplne stratila dôveru v sudkyňu JUDr. Markovú a sudcov, ktorí s ňou rozhodovali, pretože má obavu, že jej exmanžel má medzi nimi známych a rozhodnutie tohto súdu tak nebude nestranné a nezáujaté.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Trenčíne (§ 16 ods. 1 O.s.p.) posudzoval opodstatnenosť tvrdenej možnosti vzniku pochybnosti o nezaujatosti sudcov krajského súdu z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Vychádzal pritom z § 14 ods. 1 O.s.p., v zmysle ktorého sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o nezaujatosti.

Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednaní veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, a to buď:

1. k veci (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, ale tiež vtedy, keď sudca verejne – napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť),
2. k účastníkom konania [o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho)],
3. k zástupcom účastníkov konania (viď vyššie 2.).

Pri posudzovaní dôvodnosti námietky zaujatosti označených sudcov o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcov a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon. Sudcovia sú totiž vo všeobecnosti vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci (len vtedy alebo až vtedy), ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (viď ustanovenie § 14 ods. 1 O.s.p.).

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) zároveň na druhej strane zahrňuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal

rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v tom zmarit' hroziace riziko, že by vo veci mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca.

Nestrannosť sa definuje spravidla ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti (nadŕžania určitej procesnej strane). Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97). Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych

skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vznikáť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je to, či obava je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného.

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležitá, ale nie rozhodujúca; určujúca je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry EŠLP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodit', že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje. Aj pri zohľadnení teórie zdania môže byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek

zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne.

Vyššie uvedené, podľa Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, možno zhrnúť, že na vylúčenie sudcu (sudcov) nemôžu stačiť pocity (subjektívne hľadisko) účastníkov, samotného zákonného sudcu (sudcov) a ani pocity námietku posudzujúcich sudcov nadriadeného súdu; názor na to, či u namietaného sudcu (sudcov) je daný dôvod vylúčenia, musí byť vždy jasne postavený na dôvode založenom na zákonných možnostiach, z ktorého vyplývajú pochybnosti o nezaujatosti namietaného sudcu (sudcov). Opačné riešenie chápané ako dostatočný dôvod pre vylúčenie sudcu (sudcov) len samotné skutočnosti vyjadrujúce subjektívne hľadisko by o. i. nepochybne popieralo záver, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Nie je síce treba na vylúčenie sudcu, aby bola preukázaná jeho zaujatosť, to však neznamená, že pre jeho vylúčenie postačia akékoľvek subjektívne pochybnosti o nezaujatosti. K takým pochybnostiam – ako už bolo vysvetlené – musí byť objektívny dôvod, ktorý je daný iba vtedy, ak sa zistí dostatočne intenzívny vzťah sudcu k predmetnej veci, k účastníkom alebo ich zástupcom a charakter tohto vzťahu reálne (z objektívneho hľadiska) sponchyňuje schopnosť sudcu nestranne a nezávisle o veci rozhodnúť.

V prejednávanej veci matka maloletej vyvodzovala zaujatosť sudcov Krajského súdu v Trenčíne z toho, že jej exmanžel má informácie takého typu, že na krajskom súde prebiehajú kontroly, ku ktorým sa nemôže normálne dostať, jedine, ak by bol v kontakte so sudkyňou alebo so sudcami, ktorí rozhodovali spolu s ňou o jej dcére.

Sudcov pomer k účastníkom konania alebo k ich zástupcom môže byť založený predovšetkým príbuzenským alebo jemu podobným vzťahom (§ 116 Občianskeho zákonníka), ktorému na roveň môže v konkrétnom prípade stáť vzťah priateľský, či naopak nepriateľský takej intenzity, že sudca nebude schopný nezávisle a nestranne rozhodovať vo veci.

Teda priateľský vzťah sudcu k účastníkovi konania, resp. jeho zástupcovi je nepochybne vzťahom relevantným z hľadiska ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p. a dôvodom pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania o veci, ale len vtedy, ak je reálne daný.

V zmysle rozvrhu práce Krajského súdu v Trenčíne na rok 2015 predmetnú vec starostlivosti o maloleté dieťa patrí vybaviť senátu 6 CoP, ktorý je uvedený v zložení: riadiaci

predseda senátu JUDr. Stanislava Marková, predseda senátu JUDr. Ľubica Bajzová a člen senátu Mgr. Martina Trnavská. Uvedené sudkyne vo svojich vyjadreniach k námietke matky maloletej zhodne uviedli, že sa vo veci zaujaté necítia, nakoľko nemajú žiaden vzťah k veci, k účastníkom konania a ani k ich zástupcom.

Treba uviesť, že aj za predpokladu, ak by sudcovia účastníka konania (resp. jeho zástupcu) osobne poznali, samotná táto skutočnosť nemôže byť dôvodom pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci, lebo na rozdiel od vzťahu priateľského sama osebe ešte nesvedčí o existencii vzťahu relevantného z hľadiska ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p. Napokon sudca nie je osobou fungujúcou len na svojom pracovisku (príslušnom súde) a žijúcou oddelene od ostatného sveta, ale vždy ide o konkrétneho človeka s príbuzenskými a spoločenskými vzťahmi, majúceho určité názory, potreby a záujmy.

Vychádzajúc z vyjadrení sudkýň príslušného súdu, z ktorých vyplýva, že nemajú žiaden pomer k veci, k účastníkom konania a ani zástupcom účastníkov, keď ani ďalší obsah spisu z objektívneho hľadiska nezakladá žiadne pochybnosti o nezaujatosti týchto sudkýň, Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil žiaden relevantný dôvod v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p., ktorý by ich vylučoval z prejednávania a rozhodovania tejto veci. V tejto súvislosti nadriadený súd zároveň pripomína, že sudca je pri výkone svojej funkcie nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia; rozhoduje nestranne, spravodlivo, bez zbytočných prietrahov a len na základe skutočností zistených v súlade so zákonom (porovnaj § 2 ods. 2 zák. č. 385/2000 Z.z.). Nezávislosť sudcu treba o. i. vidieť aj ako nezávislosť v rámci samotnej súdnej moci (celého súdneho systému aj konkrétneho súdu, na ktorom sudca pôsobí).

Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil naplnenie predpokladov v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. zakladajúcich pochybnosti o nezaujatosti JUDr. Stanislavy Markovej, JUDr. Ľubice Bajzovej a Mgr. Martiny Trnavskej, a preto rozhodol, že ich nevylučuje z prerokovania a rozhodovania danej veci.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok

V Bratislave 9. júna 2015

JUDr. Jozef Kolcun, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová